

Seçilmiş Makroekonomik Faktörler ve COVID-19'un OECD Ülkelerinde Genç İşsizliği Üzerine Etkileri

Yasemin ARI KOVANCI¹

¹ Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü,
yaseminari@kmu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2730-6216

Öz: İşsizlik, geçmişte olduğu gibi içinde yaşadığımız süreçte de gerek ekonomik, gerekse sosyal yönden gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun hemen hemen tüm toplumların en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. İşsizlik sorunu ekonomik, toplumsal, siyasi ve psikolojik açıdan olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu sorundan en fazla etkilenen kesimler arasında ise gençler yer almaktadır. 2020 yılında hızla tüm dünyaya yayılan COVID-19 pandemisi ile birlikte genç işsizliği sorunu çok daha ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu çalışmada, ekonomik büyüme, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım, ticari açıklık gibi seçilmiş makroekonomik faktörlerin ve COVID-19'un OECD ülkelerinde genç işsizliği üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında 2000-2021 yılları arasındaki dönem incelenmiş olup, panel veri analizi yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, incelenen dönemde ekonomik büyüme ve ticari açıklıktaki artışın genç işsizlik oranını azalttığını, enflasyondaki artışın ise genç işsizlik oranını artırdığını göstermiştir. Ayrıca, COVID-19 pandemisinin genç işsizlik oranında bir artışa neden olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda ulaşılan bu bulgular ışığında çeşitli politika önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, COVID-19, Panel Veri Analizi

Jel Kodları: C33, E24, J21

The Effects of the Selected Macroeconomic Factors and COVID-19 on Youth Unemployment in OECD Countries

Abstract: Unemployment constitutes one of the most important problems of almost all societies, regardless of the level of development both economic and social, in the period in which we live just like in the past. The unemployment problem creates significant negative consequences in economic, social, political and psychological terms. Among the parts who have been mostly affected by this problem, there is the young. Along with the COVID-19 pandemic having rapidly spread all over the world in 2020, the problem of youth unemployment has reached much more serious dimensions. In this study, it has been aimed to examine the effects of the selected macroeconomic factors such as economic growth, inflation, direct foreign investment and trade openness, and of COVID-19 on youth unemployment in OECD countries. Within the scope of the study, the period between 2000 and 2021 has been analysed and the panel data analysis method has been used. The obtained data have shown that the increase in the economic growth and in trade openness decreased the rate of youth unemployment but the rise in inflation increased the rate of youth unemployment in the examined period. Also, it has revealed that COVID-19 pandemic caused an increase in youth unemployment rate. Various policy recommendations were made in the light of these findings as a result of the research.

Keywords: Youth Unemployment, COVID-19, Panel Data Analysis

Jel Codes: C33, E24, J21

Atıf: Arı Kovancı, Y. (2024). Seçilmiş Makroekonomik Faktörler ve COVID-19'un OECD Ülkelerinde Genç İşsizliği Üzerine Etkileri, *Politik Ekonomik Kuram*, 8(1), 18-36.
<https://doi.org/10.30586/1382337>

Geliş Tarihi: 27.10.2023

Kabul Tarihi: 02.02.2024



Telif Hakkı: © 2024. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Giriş

İşsizlik, günümüzde dünyanın hemen her ülkesinde çözüm bekleyen önemli küresel sorunların başında gelmektedir. Bir ülkedeki işsizlik, işgücü potansiyelinin tam olarak kullanılmaması anlamına gelirken, üretimi, ekonomik büyüme ve kalkınmayı olumsuz yönde etkilemektedir. İşsizlik, ekonomik açıdan yarattığı çok sayıda ciddi olumsuz sonucun yanı sıra, toplumsal ve siyasi bakımdan da önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, ekonomik gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun birçok ülkede işsizliğin önlenmesine yönelik çeşitli politikalar geliştirilmektedir. Bu bağlamda, işsizlik sorunuyla mücadelede izlenecek politikaların belirlenmesinde söz konusu sorunun ortaya çıkmasına etki eden faktörlerin tespit edilmesi son derece önem taşımaktadır.

İşsizlikten en fazla etkilenen kesimler arasında ise gençler yer almaktadır. Gerçekten, son yıllarda dünyada 15-24 yaş arasındaki genç işsizlerin sayısı 69 milyona varmaktadır. 2022 yılında dünya genelinde yaklaşık %14 olan genç işsizlik oranı, genel işsizlik oranının iki katından fazladır. Bununla birlikte, tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin işgücü piyasası açısından büyük zorlukları beraberinde getirdiği ve gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin özellikle de genç işsizliğinin daha da artmasına yol açtığı görülmektedir. Pandemi nedeniyle ortaya çıkan kriz ve gençler arasındaki işsizliğin yüksek oranlara varışı birçok ülke gibi OECD'ye üye ülkelerin de karşı karşıya kaldığı ciddi sorunlar arasında yer almaktadır. Pandemi sonrası toparlanma sürecinde de OECD'ye üye bazı ülkelerde genç işsizlik oranları halen pandemi öncesi düzeylerden daha yüksek olmaya devam etmekle birlikte, gençler ve yetişkinlerin işsizlik oranları arasında önemli bir fark bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, ekonomik büyüme, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım ve ticari açıklik gibi seçilmiş makroekonomik faktörlerin yanı sıra, COVID-19 pandemisinin OECD ülkelerinde genç işsizliği üzerine etkilerini incelemektir. Bu bağlamda, çalışma OECD üyesi 36 ülkeye ait 2000-2021 yılları arasındaki verilerden yararlanılarak ve panel veri analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Literatürde, pandemiyin genel işsizlik üzerindeki etkisini araştıran nispeten fazla sayıda çalışma olmasına karşın, genç işsizliği üzerine etkisi ile ilgili gerek teorik gerekse ampirik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkate alındığında bu çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, öncelikle genç işsizliği ele alınarak COVID-19 pandemisinin dünyada ve OECD ülkelerinde genç işsizliğine etkisi irdelenmeye çalışılmıştır. Daha sonra, çalışma kapsamında seçilmiş makroekonomik faktörler ve COVID-19 ile genç işsizlik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarla ilgili literatür özetine yer verilmiştir. Ardından, araştırmanın veri seti, model ve yöntemine ilişkin açıklamada bulunularak elde edilen bulgular üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

2. Genç İşsizliği ve COVID-19 Pandemisinin Dünyada ve OECD Ülkelerinde Genç İşsizliğine Etkisi

Gençliğin tanımı çeşitli faktörlere bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (ILO, 2011, s. 5; O'Higgins, 1997, s. 63). Her ne kadar gençlik kavramının evrensel olarak kabul edilen bir tanımı olmasa da pek çok uluslararası kuruluş gençliği; insan yaşamının bir evresi, çocukluk ile yetişkinlik arasındaki geçiş süreci olarak ifade etmekte ve belli bir yaş grubuna indirgemektedir (Murat & Şahin, 2011, s. 4). Çoğu ülke ve uluslararası kuruluş tarafından 15-24 yaş aralığında bulunan nüfus genç olarak kabul edilmekte olup, bu yaş aralığındaki nüfusta görülen işsizlik genç işsizliği olarak ifade edilmektedir (O'Higgins, 1997, s. 63; Choudhry, Marelli & Signorelli, 2012a, s. 2; Hasan & Sasana, 2020, s. 6688).

Günümüzde gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda gençler arasında işsizlik yaygındır (Rokhim, Novianti & Anggraeni, 2023, s. 76; Kang, 2021, ss. 111-112). Genç işsizliğin yüksek olmasının birçok nedenini sıralamak mümkündür. Toplam talep yetersizliği, ekonomik durgunluk ve krizler, demografik faktörler, gençlere

yönelik istihdam politikaları, eğitim politikalarının yetersizliği, beceri uyumsuzluğu nedeniyle okuldan çalışma yaşamına geçiş sürecinin zorluğu, ücret düzeyi, işgücü piyasasının gereksinimlerine uygun nitelikteki işgücünün yetersizliği, gençlerin çalışmaya ilişkin tutum ve davranışları, işverenlerin yetişkin ve tecrübeli işçilere öncelik tanınması sıklıkla genç işsizliğine ilişkin arz ve talep yanlı nedenler arasında yer almaktadır (Ekin, 1980, ss. 40-43; O'Higgins, 1997, s. 68; Gündoğan, 1999, ss. 68-70; Murat & Şahin, 2011, ss. 19-33; Tomić, 2018, s. 381).

Genç işsizliğin beliren özellikleri arasında yetişkinler arasındaki işsizlikten önemli ölçüde daha yüksek olması bulunmaktadır. Bu durum, gençlerin işgücü piyasasında güvencesiz gruplar arasında yer almasında etkili olmaktadır (ILO, 2011, s. 9). İşgücü piyasasında daha dezavantajlı durumda olan gençlerin (ILO, 2023, s. 12) işsiz kalma olasılığı yetişkinlerle kıyaslandığında neredeyse üç kat daha fazladır (ILO, 2023, s. 38). Gençler arasındaki işsizliğin yetişkinlerdeki işsizlikten daha yüksek olması çeşitli nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Yetişkin çalışanlara göre gençlerin daha önce bir iş tecrübelerinin olmaması; eğitimlerini tamamlayamamış durumda olabilmeleri, iş arama sürecinde kişisel bağlantılarının genellikle daha az olması gibi faktörler genç işsizliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Tomić, 2018, s. 381).

Genç işsizliği sorunu birçok nedene dayanmakla birlikte gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan ciddi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. İşsiz kalan bir genç, kendisi ve ailesi açısından gelir kaybına uğrarken, toplumun en dinamik kesimini oluşturan gençlerin istihdam edilememesi ülke ekonomisi bakımından da üretim kaybının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, işsizlik sigortasının yaygın biçimde uygulandığı ülkelerde, genç işsiz sayısının artış göstermesi, ülke ekonomisine ve kamu maliyesine büyük ölçüde ek yük getirmektedir. Ayrıca, genç işsizliğin ülke ekonomileri açısından yarattığı önemli sonuçlardan biri vergi tabanının daralmasıdır. Gençler arasındaki işsizlik oranının yüksek olarak gerçekleştiği ülkelerde vergilerden elde edilecek gelir de benzer biçimde azalmaktadır. Devletin en önemli gelir kaynakları arasında yer alan vergilerin azalması kamu maliyesini olumsuz etkilemektedir. Genç işsizliğin gerek en önemli nedenlerinden gerekse sonuçlarından biri de kayıt dışı istihdamdır. Gençler arasında işsizliğin yaygın olduğu ülkelerdeki genel eğilim, bu gençlerin kayıt dışı istihdama yöneldikleri ve dolayısıyla da düşük ücretle ve iş güvencesinden yoksun çalıştıkları yönündedir. Ayrıca, genç işsizliğin yarattığı olumsuz sonuçlar arasında sosyal güvenlik gelirlerinde önemli ölçüde kayıpların ortaya çıkması, gelir dağılımının bozulması, eğitim ve öğretime yapılan yatırımların etkinliğinin azalması, nitelikli gençlerin ülkelerini terk etmelerine bağlı olarak ülkelerin ekonomik büyüme potansiyelinin azalması da yer almaktadır. Genç işsizliği, bu tür ciddi ekonomik sonuçların yanında, gençlerin kendilerini toplumdan soyutlamaları, yabancılaşmaları, politik marjinalleşme eğilimi içerisine girmeleri veya istenmeyen davranış kalıplarına sahip olup suç eğilimlerinin artması gibi oldukça önemli sosyal sorunlar da doğurmaktadır. Ayrıca, işsizlik genç bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Murat & Şahin, 2011, ss. 35-43; Tomić, 2018, s. 381).

Genç işgücü piyasasının ekonomik dalgalanmalara karşı duyarlılığı oldukça fazladır (OECD, 2021, s. 54). 2008-2009 küresel finans krizini takip eden dönemde ve COVID-19 pandemisinin yarattığı kriz sırasında görüldüğü gibi, gençler ekonomik gerileme dönemlerinde çok daha kırılgan hale gelirler ve uzun yıllar boyunca istihdam ve gelir kaybı gibi risklerle karşı karşıya kalabilirler. Bu durum, çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Öncelikle, gençler yeni iş arayanların önemli bir bölümünü oluşturmakta, nitekim 15-24 yaş aralığı çoğu insanın ilk defa işgücü piyasasına katıldığı dönem olmaktadır. Mal veya hizmetlerine olan talepte ani bir düşüş ile karşılaşan işverenler, işe yeni işçi alımında bir seçim yapmaları gerektiğinde, genellikle bu yaş grubundaki iş arayanların işe alımını sınırlama veya durdurma eğilimi göstermekte ve gençler iş arayanların sınırlı sayıdaki iş için rekabet etmesi nedeniyle daha tecrübeli işçilere kıyasla dezavantajlı durumda olmaktadır (Verick, 2023, s. 422). Bununla birlikte, işverenler işten çıkarmalarda tercih yapmak durumunda kaldıkları takdirde, gençler bu tercihte daha öncelikli grup

olmaktadırlar. Çünkü, işveren açısından genç işçileri işten çıkarmanın fırsat maliyeti yetişkinlere kıyasla daha düşüktür. Gençlerin tecrübesiz olmaları ve genellikle kendilerine yapılmış olan eğitim yatırımlarının düşük olması bu konuda önemli bir role sahiptir. Ayrıca, işverenlerin genellikle benimsediği işe son giren ilk çıkar yaklaşımı çalışma yaşamına yeni katılmaları ve sıklıkla iş değiştirmelerine bağlı olarak gençlerin aleyhine olmaktadır. İşten çıkarma tazminatının işçinin hizmet süresiyle orantılı olması, genç bireylerin işten çıkarmalarda öncelikli sıralarda olmalarına sebep olmaktadır (Gündoğan, 1999, s. 69).

2020 yılında hızla tüm dünyaya yayılan COVID-19 pandemisi benzeri olmayan küresel bir sağlık krizine yol açmıştır. Pandemi, ekonomi ve toplumlar üzerinde derin bir etkiye sahip olmuştur. Mart 2020'de, pandemi nedeniyle ortaya çıkan krizin boyutu küresel ekonomiyi ciddi bir durgunluğa sürüklemiştir. Hastalığın bulaşmasını engellemeye yönelik uygulanan sıkı önlemler derin ekonomik sonuçlar doğurmuştur. Virüsün yayılması ilk önce bir arz şoku olarak kendini göstermiş olup, gelirin azalmasına ve artan belirsizliğin tüketim ve yatırımı azaltmasına bağlı olarak kısa sürede talebe yayılmıştır (OECD, 2021, ss. 18-22).

COVID-19 pandemisinin yol açtığı krizden özellikle gençler olumsuz etkilenmişlerdir (OECD, 2021, s. 54). Pandeminin doğurduğu ekonomik ve sosyal sonuçların en büyük mağdurlarını oluşturan gençlerin çalışma yaşamları boyunca bu sonuçlardan zarar görme riskleri bulunmaktadır. Uzun dönemli zorlukların yanı sıra, pandeminin yarattığı kriz dünyanın dört bir yanındaki gençler üzerinde genel olarak üç şekilde etkili olmuştur. Bunlar; (i) gelecek yıllara ilişkin olarak olası istihdam fırsatlarının azalmasına ve ücretlerin düşmesine yol açabilecek olan eğitim ve öğretimin kesintiye uğraması; (ii) mevcut iş kayıplarına ve işyerlerinin kapanmasına bağlı olarak istihdam ve ücretlerin azalması; (iii) iş bulmanın, (yeniden) işgücü piyasasına girmenin ve daha iyi işlere sahip olmanın önünde daha büyük engellerin ortaya çıkmasıdır (ILO, 2020, s. 2-6).

ILO verilerine göre, pandemi nedeniyle ortaya çıkan krizden önce bile yaklaşık 68 milyon genç işsiz de dahil olmak üzere neredeyse 267 milyondan daha fazla genç ne eğitimde ne istihdamda yer almaktaydı. Kriz başladığında dünyada genç işçilerin yaklaşık %77'si (bir diğer deyişle 328 milyon genç), yetişkin işçilerin ise yaklaşık %60'ı kayıt dışı istihdam edilmekteydi. Dünya genelinde yaklaşık 178 milyon genç işçi, bir başka deyişle tüm dünyada istihdam edilen her on gençten dördü, pandemiden önemli ölçüde zarar gören sektörlerde çalışmaktaydı (ILO, 2020, s. 2). Diğer etkenlerin yanı sıra, pandemiden kaynaklanan krizden özellikle gençlerin olumsuz etkilenmelerinde konaklama ve gıda dışı perakende gibi karantina ve sosyal mesafe önlemlerinden en çok etkilenen sektörlerde yoğun olarak istihdam edilmeleri önemli bir rol oynamıştır (OECD, 2021, s. 54). Pandeminin yıkıcı etkilerinden en fazla zarar gören gruplardan biri olan gençler (OECD, 2022, s. 47) arasında işsizlik oranları aniden yükselmiştir (ILO, 2020, s. 10; OECD, 2021, s. 54). Pandemi öncesinde de gençler arasındaki işsizlik oranları diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olmakla birlikte (Liang, Rozelle & Yi, 2022, s. 2), 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı 2019 yılında %13.5 iken, bu oran 2020 ve 2021 yıllarında sırasıyla %15.2 ve %15.6'ya yükselmiştir. Bir başka deyişle, dünyada 15-24 yaş arasındaki genç işsizlerin sayısı 2019-2021 yılları arasında 7.9 milyon kişi artış göstermiştir (ILO, 2022, s. 42). 2022 yılında ise, küresel genç işsizlik oranı yaklaşık %14 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, 2022 yılında dünyada 15-24 yaş grubunda yer alan 69 milyon genç bir iş aramış, ancak bulamamıştır. Genç işsizlik oranları, Çin dışındaki yüksek gelirli ve üst-orta gelirli ülkelerde düşmüş olsa da dünyada halen COVID-19 pandemisinden önceki düzeylerden daha yüksektir. Ayrıca dünyada genç işsizliğin 2022 ile 2023 yılları arasında yaklaşık bir milyon kişi artacağı tahmin edilmektedir (ILO, 2023, ss. 38-39).

Bununla birlikte, genç işsizlik oranının genel işsizlik oranı ile karşılaştırılması genç işsizlik sorununun ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. 2022 yılında dünya genelinde yaklaşık %14 olan genç işsizlik oranı, genel işsizlik oranının iki katından fazladır. Genç işsizler dünyadaki toplam işsizlerin yaklaşık üçte birini (%33.6) oluşturmaktadır (ILO, 2023, ss. 38-39). Küresel ölçekte işsiz sayısı 2020 yılında 235 milyon

kişi iken önemli ölçüde azalarak 2022 yılında 205 milyon kişi olmuştur. Ancak, yine de COVID-19 pandemisinin ortaya çıkmasından önceki, bir başka deyişle 2019'un sonunda görülen işsizlik düzeyinin oldukça üzerindedir. Küresel işsiz sayısının yaklaşık 3 milyon kişi artarak 2023 yılında 208 milyon kişiye yükseleceği öngörülmektedir (ILO, 2023, s. 14).

COVID-19 pandemisinin yarattığı krizin OECD ülkeleri genelinde de işgücü piyasası üzerindeki etkisi derin olmuştur. Nisan 2020'de, pandeminin başlamasının hemen ardından, OECD'de işsizlik oranı önemli ölçüde artarak son on yılda görülen en yüksek işsizlik oranına (%8.8) yükselmiştir. İşsizlikteki bu ani yükselişte büyük ölçüde COVID-19 nedeniyle işyerlerinin kapatıldığı ve çalışanların hastalıktan korunmalarına yönelik çeşitli kısıtlama önlemlerinin alındığı, işten çıkarmalar ile işsizlik rakamlarının ciddi bir şekilde yükseldiği ABD, Kanada gibi ülkelerdeki artış etkili olmuştur. Nitekim, ABD'de işsizlerin sayısı sadece bir ayda yaklaşık 16 milyon kişi artarak Nisan 2020'de 23 milyon kişiye çıkmıştır (OECD, 2021, ss. 21-24). Pandeminin yarattığı krizin olumsuz sonuçlarından en fazla etkilenen kesimler ise süreç içerisinde değişmiştir. Ancak, düşük ücretli çalışanlar ve düşük eğitim düzeyine sahip olanların yanı sıra, gençlerin de dahil olduğu bazı gruplar sürekli olarak krizin yıkıcı etkilerine maruz kalmışlardır. Bu gruplar, gerek çalışma saatlerinin azalmasına bağlı olarak, gerekse işsizlik sorunundan önemli ölçüde etkilenmeleri nedeniyle daha fazla zarara uğramışlardır (OECD, 2021, s. 21; OECD, 2022, s. 44). COVID-19 pandemisi ve pandemi kısıtlamalarının yükünün büyük bir bölümünü üstlenen gençler (OECD, 2021, 54) açısından bakıldığında, OECD'de gençlerin çalışma saatlerinde %26'dan daha fazla bir oranda azalma meydana gelmiştir. Bu oran, çalışabilecek yaşta olanlar ve ileri yaş grubundaki çalışanların çalışma saatlerinde görülen azalmanın (%15) neredeyse iki katına yakındır (OECD, 2022, s. 44). Bununla birlikte, pandeminin başlangıcında OECD'de 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı ani bir şekilde yükselmiştir. Bu yaş grubundaki işsizlik oranı Şubat 2020'de %11.5 iken, sadece iki ayda %19'a artış göstermiştir. Söz konusu artış 25 yaş ve üzerindeki yaş grubunda olanların işsizlik oranlarında görülen artış oranının iki katından fazla gerçekleşmiştir. Bu ani dalgalanmalarda geçici olarak işten çıkarmalara (temporary layoffs) yönelik düzenlemelerin yapıldığı ülkelerdeki büyük değişiklikler etkili olmuştur. Gerçekten, ABD, Kanada gibi ülkelerde genç işsizlik oranları Nisan 2020'de %27'nin üzerine çıkmıştır (OECD, 2021, s. 54).

Yıllar itibariyle incelendiğinde, OECD'de genç işsizlik oranı 2019 yılında %11.9 iken, 2020 yılında %15.2'ye yükselmiştir. Bu oran, 2021 yılında %12.8'e düşmüştür. OECD'de genç işsizlik oranı 2022 yılında pandemi öncesi düzeye (%10.9) gerilemiş olsa da halen 25 yaş ve üzerindeki yaş grubunda olanların işsizlik oranının iki katından fazladır. Bununla birlikte, pandemi sonrası toparlanma süreci OECD ülkeleri arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. OECD'ye üye bazı ülkelerde genç işsizlik oranları 2022 yılında da halen pandemi öncesi düzeylerden de daha yüksek olmayı sürdürmektedir. Bu ülkeler arasında Belçika (%16.3), Kolombiya (%21.9), Çek Cumhuriyeti (%7.2), Danimarka (%10.5), Estonya (%18.6), İsrail (%6.9), Japonya (%4.3), Letonya (%15.2), Litvanya (%12.0), Lüksemburg (%17.6), Polonya (%10.8), Portekiz (%19.0), Slovak Cumhuriyeti (%19.9), Slovenya (%10.2) ve İsveç (%21.7) yer almaktadır (OECD; <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=STLABOUR#>, (Erişim Tarihi: 06.02.2023).

3. Literatür

İşsizlik ve genç işsizliği sorunu uzun yıllardan beri birçok araştırmaya konu olmuştur. Literatürde gençler arasında işsizliğin yaygın ve yüksek oranlarda olmasının nedenleri ile ilgili çok yönlü görüşler bulunmaktadır. Söz konusu döneme ve gözlenen ülke grubuna bağlı olarak genç işsizliğin belirleyicileri farklılıklar göstermektedir. Genç işsizliğini açıklamada en yaygın makroekonomik faktörler arasında ise ekonomik büyüme, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım ve ticari açıklığın yer aldığı görülmektedir. Bu çalışma kapsamında da ilgili literatür ışığında söz konusu faktörler seçilmiş olup, literatür incelemesi bölümünde ekonomik büyüme, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım,

ticari açıklık ve COVID-19'un genç işsizliği üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalara yer verilmiştir.

İşsizlik oranındaki değişikliklerin en önemli açıklayıcı değişkeni ekonomik büyümedir (Choudhry vd., 2012a, s. 5). Ekonomik büyüme, ülkelerin ekonomik gelişme düzeylerinin izlenmesinde önemli bir makroekonomik değişkendir. Ekonomik büyüme ve istihdam arasındaki ilişki ilk olarak 1962 yılında Arthur Okun tarafından ortaya atılmıştır. Okun Yasası, ekonomik büyüme ve istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu veya ekonomik büyüme ve işsizlik oranı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu tanımlamaktadır (Meyer, 2017, s. 179). Buna göre, yüksek büyüme oranları işsizliği azaltmaktadır (Mkombe vd., 2021, s. 872; Siddiqa, 2021, s. 22).

Farklı ülkeler için ekonomik büyüme ile genç işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi Okun Yasası çerçevesinde inceleyen ve ekonomik büyümenin genç işsizliğinin temel belirleyicilerinden biri olduğunu savunan çok sayıda çalışma (Choudhry vd. (2012a); Ebaidalla (2016); Bruno vd. (2017); Bayrak ve Tatli (2018); Hasan ve Sasana (2020); Kang (2021)) bulunmaktadır. Bununla birlikte, ekonomik büyüme ve genç işsizliği arasındaki ilişki ülkeler arasında ve farklı örneklem dönemleri için değişiklik göstermektedir (Choudhry vd., 2012a, 5). Bayrak ve Tatli (2018) tarafından 2000-2015 yılları arasında 31 OECD ülkesinde genç işsizliğini etkileyen çeşitli faktörlerin panel veri analizi yöntemi kullanılarak araştırıldığı çalışmanın sonucunda ekonomik büyümenin genç işsizliği ile negatif yönlü bir ilişkisi olduğu bulgusu elde edilmiştir. Ali ve Almula-Dhanoon (2021), Irak, Cezayir, Libya, Sudan, Tunus, Suriye, Ürdün, Fas, Lübnan ve Mısır olmak üzere seçili 10 Arap ülkesinde 1990-2019 yılları için panel verileri ve çoklu doğrusal regresyon yöntemini kullanarak çeşitli değişkenlerin genç işsizlik oranı üzerindeki etkilerini araştırmışlar ve ekonomik büyümenin Arap ülkelerindeki genç işsizlik oranı üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ihensekhien ve Aisien (2019) tarafından Sahra altı Afrika'daki üst orta gelir grubundaki ülkelerde 1991-2017 dönemi için ekonomik büyüme ile genç işsizliği arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular, GSYİH büyüme oranı ve genç işsizlik oranı değişkenleri arasında uzun vadeli ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ve incelenen ülkeler için Okun Yasası'nın geçerli olmadığını göstermiştir.

İşsizliği etkileyen temel makroekonomik faktörlerden biri de enflasyondur (Bruno, Choudhry Tanveer, Marelli & Signorelli, 2017, s. 3374; Ali & Almula-Dhanoon, 2021, s. 2; Siddiqa, 2021, s. 22). Enflasyon ile işsizlik birbiriyle karmaşık bir şekilde bağlantılı olan ekonomik kavramlar olup, söz konusu kavramlar arasındaki ilişki çok sayıda iktisatçı ve politika yapıcı tarafından uzun yıllardır açıklanmaya çalışılmıştır. Enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişki genellikle Phillips eğrisi ile tanımlanmaktadır (Yelwa, David & Awe, 2015, s. 103). Phillips eğrisi, enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır (Michael & Geetha, 2020, s. 189; Ali & Almula-Dhanoon, 2021, s. 3).

Enflasyon, genç işsizliğini etkileyen temel makroekonomik faktörlerden biri olarak literatürde çok sayıda çalışmada (Choudhry vd. (2012b); Bruno vd. (2017); Bayrak ve Tatli (2018); Hasan ve Sasana (2020); Michael ve Geetha (2020); Ali ve Almula-Dhanoon (2021) gibi) ele alınmıştır. Enflasyon ile genç işsizliği arasında ters yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılan çok sayıda çalışma olmakla birlikte, enflasyonun genç işsizliği üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğu veya istatistiki olarak anlamlı bir etkisi olmadığı sonucu elde edilen çalışmalar da bulunmaktadır. Bruno vd. (2017), 1981-2009 döneminde OECD ülkelerinde genç işsizliği üzerine finansal krizlerin etkilerini panel veri analizi yöntemi ile inceledikleri çalışmalarında makroekonomik değişkenlerden biri olarak kullandıkları enflasyon oranının, genç işsizlik oranı üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve negatif yönde bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Ali ve Almula-Dhanoon (2021), 1990-2019 yılları arasında çeşitli makro ekonomik değişkenlerin Arap ülkelerinde genç işsizlik oranı üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, enflasyon oranı ile genç işsizlik oranı arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Enflasyonun, ekonomik performansı ve buna bağlı olarak istihdamı olumsuz etkileyen ekonomik istikrarsızlığı yansıttığını ve bu nedenle de gençler

arasında işsizlik oranının önemli ölçüde artmasına neden olduğunu vurgulamışlardır. Liotti (2020), 2001-2016 yılları arasında İtalya'da hem genel işsizlik, hem de genç işsizliği üzerinde ekonomik krizlerin etkisini; işgücü piyasası reformlarının ekonomik krizlerin genç işsizliği üzerindeki olumsuz etkisini azaltıp azaltmadığını veya güçlendirip güçlendirmedini; hangi ekonomik ve kurumsal değişkenlerin genç işsizliği sorununun azaltılmasına katkıda bulunduğunu gecikmesi dağıtılmış otoregresif (ARDL) modeli kullanarak incelediği çalışmada kontrol değişkenlerinden biri olarak enflasyon oranını kullanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, enflasyon oranı ile hem genel işsizlik hem de genç işsizlik oranı arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir.

Ülkelerin ekonomik kalkınmasında itici faktörlerden biri olan doğrudan yabancı yatırımlar (Zulfa Azhar, 2023, s. 129), ev sahibi ülkelerde istihdam üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilere sahiptir (Kukaj, Nimani & Usaj, 2022, ss. 293-294). Doğrudan yabancı yatırımlar gerçekleştirildiği ülkede yeni işler yaratılmasına katkı sağlayabileceği için genel işsizliği ve genç işsizliği azaltıcı etkide bulunabilir (Zulfa Azhar, 2023, s. 129; Hasan & Sasana, 2020, s. 6688). Doğrudan yabancı yatırımların genç işsizliği üzerindeki etkisinin birçok çalışmada (Choudhry vd. (2012b); Hasan ve Sasana (2020); Güvenoğlu ve Bayır (2020); Mkombe vd. (2021); Tanaya ve Suyanto (2023); Rokhim vd. (2023)) ele alındığı görülmektedir. Literatürde, doğrudan yabancı yatırımlar ile genç işsizliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmaların yanı sıra, doğrudan yabancı yatırımların genç işsizliği üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucu elde edilen çalışmalar da bulunmaktadır (Mkombe vd., 2021, s. 866). Tanaya ve Suyanto (2023), 1991-2019 yılları arasında Endonezya'da doğrudan yabancı yatırımlar ile genç işsizliği arasındaki ilişkiyi Panel ARDL yöntemiyle araştırdıkları çalışmalarında elde ettikleri bulgulara dayanarak doğrudan yabancı yatırımların Endonezya'da genç işsizliğini kısa dönemde artırmayacağını, buna karşın uzun dönemde önemli ölçüde azaltacağını ortaya koymuşlardır. Mkombe vd. (2021), 1994-2017 yılları arasında Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) bölgesinde doğrudan yabancı yatırımların genç işsizliği üzerindeki etkisini panel veri analizini kullanarak inceledikleri çalışmalarının sonucunda, doğrudan yabancı yatırımların SADC bölgesindeki genç işsizliğini azaltmada önemli bir etkiye sahip olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

İşsizliği etkileyen diğer önemli makroekonomik faktörler arasında ticari açıklık yer almaktadır (Choudhry vd., 2012a, s. 5). Ticari açıklık, yabancı firmalar arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesini teşvik eder. Böylelikle ülkeler için rekabet gücünü artırmaya yönelik yabancı sermaye girişi sağlar, üretimin artmasını beraberinde getirir ve yeni istihdam fırsatları yaratır (Wen, Misiran, Sapiri, Supadi & Yusof, 2022, s. 533). Ticari serbestleşmenin işsizlik üzerindeki etkisine ilişkin mevcut çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Dış ticaretteki artışın daha yüksek veya daha düşük işsizlik oranlarına neden olup olmadığına ilişkin olarak bir uzlaşmaya varılamamıştır (Awad, 2019, s. 255). Ticari açıklığın işsizlik üzerindeki etkisini açıklayan temel paradigma sırasıyla teknolojik farklılıklar ve faktör donanımlarını esas alan David Ricardo ve Heckscher-Ohlin'in karşılaştırmalı üstünlükler teorilerine kadar dayandırılabilir. Ticari açıklık, sözü geçen karşılaştırmalı üstünlükler çerçevesinde işsizliği çeşitli biçimlerde etkilemektedir. Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre ticari açıklık işsizlik oranını düşürmekte iken, Heckscher-Ohlin'in karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre ise ticari açıklık sermaye-yoğun üretim yapısına sahip bir ülkede işsizliği artırırken emek-yoğun üretim yapısına sahip bir ülkede işsizliği azaltmaktadır (Ali, Yusop, Kaliappan, Chin & Meo, 2022, s. 1109; Ali, Yusop, Kaliappan & Chin, 2020, s. 683).

Ticari açıklık gerek teorik, gerekse ampirik çalışmalarda (Choudhry vd. (2012b); Zribi vd. (2014); Ebaidalla (2015); Ebaidalla (2016); Awad (2019); Hasan ve Sasana (2020); Güvenoğlu ve Bayır (2020); Liu vd. (2022)) genç işsizliğinin belirleyicilerinden biri olarak sıklıkla tartışılmaktadır. Literatürdeki çalışmaların önemli bir kısmı ticari açıklığın genç işsizliğini azaltıcı etkisini işaret etmekle birlikte, ticari açıklık ile genç işsizliği arasında bir ilişki bulunmadığı veya aralarındaki ilişkinin yönünün pozitif olduğu sonucuna ulaşan

çalışmalar da bulunmaktadır. Liu vd. (2022), İslam İş birliği Teşkilatı (OIC)'na üye ülkelerin 1991-2018 yıllarına ait verileriyle ticari açıklık, kamu harcamaları ve kurumsal performansın işsizlik ve genç işsizliği üzerine etkisini çözümledikleri çalışmada, ticari açıklık ve genç işsizliği arasında istatistiki olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Ebaidalla (2015) tarafından 1995-2012 yıllarında bilgi ve iletişim teknolojilerinin seçili Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde genç işsizliği üzerine etkisinin dinamik panel veri modeli ile incelendiği çalışmada kontrol değişkeni olarak analize dahil edilen ticari açıklığın genç işsizliği üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebaidalla (2016) tarafından İslam İş birliği Teşkilatı (OIC) üye ülkelerinin 1993-2012 yılları arasına ait verileri kullanılarak genç işsizliğinin belirleyicilerinin panel veri analizi yöntemiyle araştırıldığı çalışmadan elde edilen bulgular, ticari açıklığın incelenen ülkelerde genç işsizliği üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

COVID-19 pandemisi, 2020 yılında küresel işgücü piyasalarını ciddi bir biçimde etkilemiş ve pek çok ülkede istihdamın önemli ölçüde daralmasını beraberinde getirmiştir (Liang vd., 2022, s. 1). Gençler, başta iş bulmada karşılaştıkları güçlüklerin artması, istihdam ve gelir kayıpları, eğitim ve öğretimin kesintiye uğraması olmak üzere çeşitli nedenlerle pandeminin yarattığı krizden orantısız bir şekilde etkilenmişlerdir (ILO, 2020, s. 2). Pandemiden kaynaklanan kriz nedeniyle özellikle genç işgücü büyük zorluklarla karşı karşıya kalmış, daha yüksek ve daha kalıcı bir bedel ödemiştir. Pandemi sırasında gençler arasındaki işsizlik sorunu ciddi boyutlara ulaşmıştır (Rokhim vd., 2023, s. 76; OECD, 2022, s. 44; OECD, 2021, s. 21). Pandeminin işsizlik üzerindeki etkisini araştırmaya yönelik yapılan çalışmaların sayısı artmaktadır. Literatürdeki çalışmaların önemli bir bölümünün pandeminin genel işsizlik üzerindeki etkisini çözümlediği, pandemi ile genç işsizliği arasındaki ilişkinin ise sınırlı sayıda çalışmada incelendiği ifade edilebilir. Çalışmanın bu kısmında, öncelikle pandeminin genel işsizlik üzerindeki etkisini çözümleyen çalışmalara değinilmiş, ardından pandemi ile genç işsizliği arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalara yer verilmiştir.

Kılınç (2021), COVID-19 pandemisinin OECD ülkelerinde işsizlik oranları üzerine etkisini 2020 Mart-2021 Mart dönemindeki verileri kullanarak panel veri analizi yöntemi ile incelemiştir. Elde edilen bulgular, pandeminin işsizlik oranları üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu; OECD ülkelerinde COVID-19'a bağlı olarak yaşamını kaybedenlerin sayısı arttıkça işsizlik oranlarının arttığını göstermiştir. Lai vd. (2021), Japonya, Güney Kore, Malezya, Singapur ve Hong Kong gibi gelişmiş Asya ülkeleri ile Pakistan, Çin, Hindistan, Bangladeş ve Endonezya gibi gelişmekte olan Asya ülkelerinde COVID-19 pandemisinin işsizlik oranları üzerine etkisini araştırmışlardır. Tahmin sonuçları, önümüzdeki yıllarda, gelişmekte olan Asya ülkelerindeki işsizlik oranının gelişmiş Asya ülkelerine kıyasla üç kat daha fazla olacağını ve bu ülkelerde COVID-19'un yarattığı etkileri azaltmanın gelişmiş Asya ülkelerine göre iki kat daha fazla zaman alacağını göstermiştir. Syafril vd. (2022), 2018-2021 döneminde ekonomik büyüme ve enflasyonun yanı sıra, kukla değişken olarak COVID-19'un Endonezya'da işsizlik üzerine etkisini panel veri regresyon analizi yöntemiyle incelemiştir. Araştırmanın sonuçları, COVID-19 pandemisinin etkisini dikkate almak için modele dahil edilen COVID-19 kukla değişkeninin işsizlik üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi olduğunu göstermiştir. Su vd. (2022), Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İngiltere gibi seçilmiş Avrupa ülkelerinde COVID-19 pandemisinin işsizlik üzerindeki etkisini Aralık 2019-Aralık 2020 dönemine ait aylık verileri kullanarak incelemiştir. COVID-19 vaka ve ölüm sayıları ile işsizlik oranı arasındaki nedensellik ilişkisini araştırdıkları Fourier nedensellik testi sonuçlarına göre, COVID-19 vakalarının Almanya, İtalya ve İngiltere'de işsizlik oranındaki artışın en önemli belirleyicilerinden biri olduğunu; COVID-19'a bağlı ölümlerin İtalya ve İngiltere'de işsizliğe neden olduğunu tespit etmişlerdir. Zulfa Azhar (2023) tarafından seçili Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) ülkelerinde 2000-2021 döneminde doğrudan yabancı yatırımlar, ekonomik büyüme, uluslararası ticaret ve COVID-19 pandemisinin işsizlik oranları üzerindeki etkisi panel veri analizi yöntemiyle

incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, COVID-19 pandemisi ile işsizlik oranları arasında pozitif ancak istatistiki olarak anlamlı olmayan bir ilişki bulunduğunu, buna göre, pandemi öncesi dönem ile pandemi döneminde işsizlik oranları açısından istatistiki olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir.

Montenovo vd. (2020), Şubat 2020-Mayıs 2020 dönemine ait verileri kullanarak pandeminin ABD’de yarattığı istihdam kayıplarına ilişkin gerçekleştirdikleri araştırmanın sonucunda, hem önceki ekonomik durgunluk dönemleri ile karşılaştırıldığında, hem de genel olarak ilgili dönemde genç işçiler arasındaki işsizlik oranlarının çok yüksek olduğunu ve yaşla birlikte işsizlik oranlarının azaldığını ortaya koymuşlardır. Katris (2021) tarafından COVID-19’un Yunanistan’da genel işsizliğin yanı sıra, kadın ve genç işsizlik üzerindeki etkileri diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak vektör otoregresyon (VAR) modeli ile Kasım 2019-Ocak 2021 dönemindeki verilerden yararlanılarak sorgulanmıştır. Ayrıca, genel işsizlik ile kıyaslandığında kadın ve genç işsizliğin COVID-19’dan daha ciddi bir biçimde etkilenip etkilenmediği araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, genel, kadın ve genç işsizliğin pandemiden pozitif yönde etkilenmesi öngörülmekle birlikte, gençlerin işsizlikten daha fazla etkilenmesinin beklendiği ortaya konulmuştur. Zielinski (2022), COVID-19 pandemisinin işsizlikte ani bir artışa yol açan beklenmedik ve derin bir durgunluğa neden olduğunu vurguladığı çalışmasında, 2018-2021 yılları arasında Vişegrad ülkelerinin (Çekya, Macaristan, Polonya ve Slovakya) işgücü piyasalarındaki değişiklikleri araştırmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, işgücü piyasasında en güvencesiz gruplar arasında yer alan gençlerin, 55-64 yaş grubundaki bireylerin ve düşük eğitim düzeyine sahip olan işgücünün işsizlikten daha fazla etkilendiğini göstermiştir. Singh ve Lee (2023) tarafından 1982-2020 yılları arasında ekonomik büyüme, enflasyon gibi makroekonomik göstergelerin yanı sıra, ekonomik krizin Malezya’da genç işsizliği üzerindeki etkilerinin gecikmesi dağıtılmış otoregresif (ARDL) modeli kullanılarak incelendiği çalışmadan elde edilen bulgular, COVID-19 pandemisi ile genç işsizlik oranı arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Rokhim vd. (2023), 2015-2021 döneminde Endonezya’da genç işsizlik üzerinde yatırımlar, ekonomik büyüme, enflasyon, genç nüfus, işgücüne katılım oranı gibi faktörlerin yanı sıra, COVID-19 pandemisinden kaynaklanan ekonomik krizin etkisini panel veri regresyon analizi kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular, COVID-19 pandemisinin etkisini dikkate almak için modele dahil edilen ekonomik kriz kukla değişkeninin Endonezya’da genç işsizliği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Buna göre, COVID-19 pandemisinin Endonezya’da genç işsizlik oranında bir artışa yol açtığını belirtmişlerdir.

4. Yöntem, Veri Seti ve Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle araştırma kapsamında kullanılan yöntem, veri seti ve oluşturulan model açıklanmış, ardından araştırma ile elde edilen bulgular ortaya konularak değerlendirilmiştir.

4.1. Yöntem

Bu çalışmada, seçilmiş makroekonomik faktörlerin ve COVID-19’un OECD ülkelerinde genç işsizliği üzerindeki etkileri panel veri analizi yöntemi ile araştırılmıştır. Analizde öncelikli olarak yatay kesit bağımlılığın (birimler arası korelasyonun) varlığı test edilmiştir. Yatay kesit bağımlılığın varlığı, çalışmada kullanılan panel veri setinde yatay kesit boyutu (N) zaman boyutundan (T) büyük olduğu için, $N > T$ olduğu durumda kullanılması önerilen Pesaran (2004) CD testi ile Pesaran vd. (2008) Sapması Düzeltmiş LM testi (Bias-Adjusted LM test) kullanılarak incelenmiştir.

Durağan olmayan panel veri modelleriyle çalışıldığında sahte regresyon sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, panel verilerde her bir birim için zaman boyutu arttığında tahmin aşamasına geçilmeden durağanlığın test edilmesi, serinin birim kök içerip içermediğinin araştırılması önem taşımaktadır. Panel verilerle çalışılırken serilerin

durağanlığını sınamak için kullanılan panel birim kök testleri yatay kesit bağımlılığın olup olması durumuna göre birinci ve ikinci nesil panel birim kök testleri olarak sınıflandırılmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2020b, ss. 4-53). Çalışmada yatay kesit bağımlılığın olup olmadığının test edilmesi amacıyla uygulanan testlere ait bulgular ışığında, serilerin durağanlığını sınamak için ikinci nesil panel birim kök testlerinden Pesaran (2007) CIPS birim kök testi kullanılmıştır.

Seriler düzeyde durağan değil ve eşbütünleşik ise, bu seriler arasında uzun dönemde bir denge ilişkisi söz konusu olabilmekte ve bu ilişkinin varlığı panel eşbütünleşme testleri kullanılarak test edilmektedir. Panel eşbütünleşme testleri, kalıntı temelli veya hata düzeltme modeli temelli türetilmiş olup, her iki durumda da tahmin edilen modelden elde edilen kalıntılar arasında yatay kesit bağımlılığın olup olmamasına bağlı olarak birinci ve ikinci nesil panel eşbütünleşme testleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2020b, ss. 5-190). Bu nedenle, çalışmada panel eşbütünleşme testine geçmeden önce eşbütünleşme denkleminde yatay kesit bağımlılığın olup olmadığı incelenmiş ve yatay kesit bağımlılığın varlığı tespit edildiği için ardından Westerlund (2008) tarafından geliştirilen ikinci nesil panel eşbütünleşme testi kullanılmıştır.

Panel eşbütünleşme testi sonucunda değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığına kanaat getirilmişse açıklayıcı değişkenlere ait uzun dönem katsayılarının tahmin edilmesi gerekir (Yerdelen Tatoğlu, 2020b, ss. 189-210). Bu bağlamda, araştırma kapsamında oluşturulan modelin uzun dönem katsayılarını elde etmek için bir panel regresyon modeli tahmincisine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu aşamada ilk olarak örnek seçim süreciyle ilişkili olan panel veri modeline karar verilmiş, ardından panel veri modellerine özgü olan gözlenemeyen birim ve/veya zaman etkileri araştırılmış ve böylelikle modelin tek yönlü mü yoksa iki yönlü mü olduğu tespit edilmiştir. Uygun panel veri modeli ile ilgili olarak genellikle örnek çekimi birim sayısı büyük olan bir popülasyondan tesadüfi olarak gerçekleşirse tesadüfi etkiler modeli; belirli bir örneklem üzerinde duruluyor ise sabit etkiler modeli daha uygun olabilmektedir. Yatay kesit boyutu örneğin bir grup (N sayıda) OECD ülkesi veya bölge, eyalet vb. gibi oluşuyorsa bu durumda çıkarsama gözlenen belirli (N sayıda) ülke, firma veya eyalete bağlı olmakta, bir başka deyişle çıkarım incelenen grubun davranışlarıyla sınırlanmaktadır. Bu durumda sabit etkiler modeli vasıtasıyla uygun bir belirtim yapılabilir (Baltagi, 2005, s. 12; Yerdelen Tatoğlu, 2020a, ss. 171-176). Araştırma kapsamında OECD ülkelerine odaklanıldığı ve yapılacak olan çıkarımlar da OECD ülkelerini kapsayıcı nitelik taşıdığı için sabit etkiler modelinden yararlanılmıştır.

Sabit etkiler modelinin tek yönlü birim/zaman etkiler modeli mi yoksa iki yönlü birim ve zaman etkiler modeli mi olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla F testine başvurulabilmektedir. Bu test, ANOVA F testi olarak bilinmekte olup Moulton ve Randolph (1989) tarafından önerilmiştir (Baltagi, 2005, ss. 77-78; Yerdelen Tatoğlu, 2020a, ss. 177-182). Çalışmada yapılan F testi sonucunda hem birim, hem de zaman etkilerinin olduğu anlaşılmış olup, ardından tahminciler arasında seçim yapmak amacıyla Hausman (1978) testi kullanılmıştır.

Panel veri modellerinde değişen varyans, otokorelasyon veya yatay kesit bağımlılık sorunları göz ardı edilerek tahmin yapılması, parametre varyanslarının ve dolayısıyla standart hataların sapmalı olmasına yol açacağı için etkinliği engellemektedir. Böylece, t istatistikleri ile güven aralıkları da doğruluğunu yitirmektedir. Bu yüzden, panel veri modellerinde bu temel varsayımlardan sapmaların varlığı test edilmeli ve bu sorunlardan en az birinin olması halinde parametre tahminlerine dokunmadan standart hatalar düzeltilmeli (dirençli standart hatalar kullanılmalı) veya uygun yöntemlerle tahmin yapılmalıdır (Güriş, Çağlayan Akay & Güriş, 2017, s. 185; Yerdelen Tatoğlu, 2020a, ss. 227-303). Bu çalışmada, tahmin edilen sabit etkiler modelinde değişen varyansın varlığını test etmek için Değiştirilmiş Wald testi (Greene, 2000); otokorelasyonun varlığını test etmek için Bhargava vd. (1982)'nin Durbin-Watson testi ve Baltagi-Wu (1999)'nun Yerel En İyi Değişmez (LBI) testi; son olarak yatay kesit bağımlılığın varlığını sınamak için ise Pesaran (2004) CD testi kullanılmıştır. Uygulanan testler sonucunda ise tahmin edilen modelde

otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığı sorunlarının var olduğu görülmüştür. Bu nedenle, çalışmada bu sorunların varlığında dirençli standart hatalar üretebilen Driscoll-Kraay (1998) tahmincisinden yararlanılmıştır.

4.2. Veri Seti ve Model

Seçilmiş makroekonomik faktörlerin ve COVID-19 pandemisinin OECD ülkelerinde genç işsizliği üzerine etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada, Lüksemburg dışındaki OECD üyesi 36 ülkenin 2000-2021 dönemine ait yıllık verileri kullanılmıştır. İncelenen ülkeler ve dönem konusunda erişilebilir durumda olan veriler belirleyici olmuştur. Çalışmada oluşturulan modelde kullanılan değişkenlere ilişkin bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan tüm değişkenlerin doğal logaritmaları (e tabanına göre logaritmaları) alınmıştır.

Tablo 1. Değişkenlere İlişkin Genel Bilgiler

Değişkenler	Kısaltma	Açıklama	Veri Kaynağı
Genç İşsizlik Oranı	Gİ	15-24 yaş arası işsizlerin toplam işgücü içindeki payı	Dünya Bankası
Gayrisafi Yurt İçi Hasıla	GSYİH	2015 baz yılı ABD doları cinsinden sabit fiyatlarla, GSYİH	Dünya Bankası
Enflasyon	ENF	Tüketici fiyat endeksi	Dünya Bankası
Doğrudan Yabancı Yatırım	DYY	Doğrudan yabancı yatırımlar (%GSYİH)	Dünya Bankası
Ticari Açıklık	ACK	İthalat ve ihracat toplamı/GSYİH	Dünya Bankası
COVID-19	COVID-19	Dummy (kukla) değişken	Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışmada, ekonomik büyüme, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım, ticari açıklık gibi seçilmiş makroekonomik faktörlerin ve COVID-19’un genç işsizliği üzerindeki etkilerini tahmin etmek için oluşturulan model aşağıda Eşitlik (1) ile gösterilmiştir. Tahmin edilen model Choudhry vd. (2012b), Hasan ve Sasana (2020), Syafril vd. (2022) ve Rokhim vd. (2023) tarafından yapılan çalışmalar esas alınarak oluşturulmuştur.

$$\ln G_{it} = \beta_0 + \beta_1 \ln GSYIH_{it} + \beta_2 \ln ENF_{it} + \beta_3 \ln DYY_{it} + \beta_4 \ln ACK_{it} + \beta_5 \text{COVID} - 19_{it} + u_{it}$$

$$i=1,2,\dots,10 \quad t=1,2,\dots,10$$

(1)

Eşitlik (1)’de tanımlanan modelde “Gİ” bağımlı değişken olan genç işsizlik oranını göstermekte iken, “GSYİH”, “ENF”, “DYY”, “ACK” ve “COVID-19” sırasıyla bağımsız değişkenler olan gayrisafi yurt içi hasıla, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım, ticari açıklık ve COVID-19 pandemisini temsil etmektedir. Modelde COVID-19 kukla değişkeni pandemi döneminin genç işsizliği üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu kukla değişken, eğer yıl 2020 ve 2021 ise 1, değilse 0 değerini almaktadır. Analizin yapılmasında Stata 16 ve Gauss 6 programlarından yararlanılmıştır.

4.3. Ampirik Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, öncelikle araştırma kapsamında ele alınan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiş olup, ardından sırasıyla panel veri analizinden elde edilen bulgular sunulmuştur. Tablo 2’de, analizde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem (N×T/36×22)	Ortalama	Medyan	Standart Sapma	En Küçük Değer	En Büyük Değer
lnGİ	792	2.69531	2.695265	0.5066853	1.273685	4.06325
lnGSYİH	792	26.65888	26.60419	1.553975	23.19641	30.65288
lnENF	792	4.589751	4.606414	0.1894579	3.02504	5.751957
lnDYY	792	0.9512751	0.9866631	1.197265	-6.523731	4.69158
lnACK	792	-0.2802168	-0.3363743	0.4903926	-1.553338	0.9706062

Tablo 2’de, toplam gözlem sayısı, aritmetik ortalama, medyan, standart sapma, en küçük ve en büyük değer gibi özet bilgiler bulunmaktadır. Analizde kullanılan bağımlı değişken incelendiğinde, lnGİ değişkenine ait minimum ve maksimum değerler %1.27 ve %4.06 olarak gerçekleşirken, ortalama değer %2.69 olarak gerçekleşmiştir. Bağımsız değişkenler incelendiğinde, standart sapması en yüksek olan değişkenin lnGSYİH iken, en düşük standart sapmaya sahip olan değişkenin ise lnENF olduğu görülmektedir.

Paneli oluşturan yatay kesitler arasında bir bağımlılığın olup olmadığını test etmek amacıyla Pesaran (2004) tarafından geliştirilen CD testi ve Pesaran vd. (2008) tarafından önerilen Sapması Düzeltilmiş LM testi kullanılmıştır. Yatay kesit bağımlılığı test sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Değişkenler İçin Yatay Kesit Bağımlılık Testi Sonuçları

Değişkenler	CD Test İstatistiği	Olasılık	Sapması Düzeltilmiş LM Test İstatistiği	Olasılık
lnGİ	21.28***	0.000	257.243***	0.000
lnGSYİH	94.18***	0.000	259.052***	0.000
lnENF	111.06***	0.000	263.609***	0.000
lnDYY	14.22***	0.000	241.685***	0.000
lnACK	86.02***	0.000	241.214***	0.000

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Değişkenlerde yatay kesit bağımlılığının olup olmadığını tespit edilmesi amacıyla uygulanan her iki testin de temel hipotezinde yatay kesit bağımlılık olmadığı ifade edilmektedir. Tablo 3’te gösterilen yatay kesit bağımlılığı testlerinin sonuçlarına göre, incelenen tüm değişkenler için ilgili temel hipotez reddedilmekte ve yatay kesit bağımlılık sorunu olduğu anlaşılmaktadır.

Yatay kesit bağımlılığın varlığı tespit edildiği için serilerin durağanlığı yatay kesit bağımlılığını dikkate alan ikinci nesil panel birim kök testlerinden Pesaran (2007) CIPS birim kök testi kullanılarak araştırılmış ve elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Pesaran CIPS Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler (Düzy)	CIPS İstatistiği Sabitli	CIPS İstatistiği Sabit&Trendli
lnGİ	-2.109	-2.353
lnGSYİH	-1.377	-1.774
lnENF	-1.489	-2.403
lnDYY	-3.713***	-3.933***
lnACK	-1.691	-1.817
Değişkenler (Birinci Farklar)	CIPS İstatistiği Sabitli	CIPS İstatistiği Sabit&Trendli
ΔlnGİ	-3.871***	-4.006***
ΔlnGSYİH	-3.219***	-3.400***
ΔlnENF	-3.126***	-3.237***
ΔlnACK	-3.884***	-4.143***

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4’teki CIPS panel birim kök testi sonuçları incelendiğinde, lnDYY serisinin hem sabitli, hem de sabitli-trendli modelde düzeyde durağan olduğu, bir başka deyişle I(0)

olduğu görülmektedir. Hem sabitli, hem de sabitli-trendli modelde düzeyde birim kök içeren $\ln GI$, $\ln GSYİH$, $\ln ENF$ ve $\ln ACK$ serilerinin ise, birinci farkları alındığında durağan hale geldiği, bir başka deyişle $I(1)$ sürecine tabi oldukları görülmektedir.

Düzeyde durağan olmayan ($I(1)$) değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı söz konusu olabildiği için panel eşbütünleşme testleri yardımıyla uzun dönem ilişkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için öncelikle eşbütünleşme denkleminde yatay kesit bağımlılığın varlığı Pesaran vd. (2008) Sapması Düzeltilmiş LM testi kullanılarak test edilmiş ve elde edilen sonuçlara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Eşbütünleşme Denklemi İçin Yatay Kesit Bağımlılık Testi Sonuçları

Sapması Düzeltilmiş LM Test İstatistiği	Olasılık
32.833***	0.000

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 5'te gösterilen sonuçlara göre, olasılık değeri 0.05'ten küçük olduğu için eşbütünleşme denkleminde yatay kesit bağımlılığın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu durumda, değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığını test etmek için ikinci nesil panel eşbütünleşme testi uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmada, Westerlund (2008) tarafından geliştirilen Durbin-Hausman (Durbin-H) panel eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Yatay kesit bağımlılığı dikkate alan bu test, bağımlı değişkenin $I(I)$ olması koşulu ile bağımsız değişkenlerin $I(0)$ ve/veya $I(I)$ olması durumunda değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığının araştırılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca, Durbin-H testiyle eşbütünleşme ilişkisinin varlığı hem grup, hem de panel boyutunda sınanmaktadır. Söz konusu test için sıfır hipotezi "eşbütünleşme ilişkisi yoktur" şeklindeyken, alternatif hipotezi ise "eşbütünleşme ilişkisi vardır" olarak ifade edilmektedir. Hipotezlerin reddedilmesi ya da kabul edilmesine, elde edilen test istatistiğinin normal dağılım tablosu kritik değerleri ile karşılaştırılması sonucunda karar verilmektedir (Westerlund, 2008, ss. 193-218). Elde edilen test istatistiğinin 1.645'ten büyük olması durumunda H_0 hipotezi %5 anlamlılık düzeyinde reddedilmekte ve seriler arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığına karar verilmektedir. Tablo 6'da Westerlund (2008) tarafından geliştirilen Durbin-H panel eşbütünleşme testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Durbin-H Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Durbin-H Panel İstatistiği	Durbin-H Olasılık (Panel İstatistiği)	Durbin-H Grup İstatistiği	Durbin-H Olasılık (Grup İstatistiği)
3.489***	0.000	4.496***	0.000

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 6'ya göre, Durbin-H testine ait hesaplanan istatistikler ve normal dağılım tablosundaki kritik değerlerin karşılaştırılması sonucunda ülke gruplarında ve panelin genelinde eşbütünleşme ilişkisinin olmadığını belirten temel hipotez reddedilmiştir. Buna göre, modelde yer alan değişkenler ($\ln GI$, $\ln GSYİH$, $\ln ENF$, $\ln DYY$, $\ln ACK$) arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisi mevcuttur.

Bu bağlamda, Eşitlik (1)'de tanıtılan modelin uzun dönem katsayılarını elde etmek için bir panel regresyon modeli tahmincisinin seçilmesi gerekmektedir. Bu aşamada ilk olarak örnek seçim süreciyle ilişkili olan panel veri modeline karar verilmiş, ardından panel veri modellerine özgü olan gözlenemeyen birim ve/veya zaman etkileri araştırılmış ve böylelikle modelin tek yönlü mü yoksa iki yönlü mü olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında OECD ülkelerine odaklanıldığı ve yapılacak olan çıkarımlar da OECD ülkelerini kapsayıcı nitelik taşıdığı için sabit etkiler modelinden yararlanılmıştır. Birim ve zaman etkilerinin varlığını test etmek amacıyla uygulanan F testinin sonuçları ise Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Birim ve Zaman Etkileri Belirlemeye Yönelik F Testi Sonuçları

Birim Etkileri (F İstatistiği)	Zaman Etkileri (F İstatistiği)
62.33***(0.0000)	2.66***(0.0001)

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 7’de yer alan F testi sonuçlarına göre, birim etkilerin olmadığını belirten temel hipotez ve zaman etkilerinin olmadığını belirten temel hipotez reddedilmiştir. Esasen bu testle birim ve/veya zaman etkilerinin olmadığı klasik modelin geçerliliği birim ve/veya zaman etkilerinin olduğu sabit etkiler modeline karşı sınanmaktadır. Dolayısıyla, modelde hem birim etkilerin, hem de zaman etkilerinin var olduğu anlaşılmakta, birim ve zaman etkilerini dikkate alan iki yönlü sabit etkiler modelinin uygun olduğu görülmektedir.

Hausman (1978) testi, panel veri modellerinde tahminciler arasında tercih yapmak amacıyla kullanılmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2020a, s. 195). İki yönlü sabit etkiler modelini tahminleyebilmek amacıyla hangi tahmincinin (sabit etkiler tahmincisi veya tesadüfi etkiler tahmincisi) seçilmesi gerektiği Hausman (1978) testiyle araştırılmış ve elde edilen bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Hausman Testi Sonuçları

χ^2 İstatistiği	Olasılık
108.83***	0.0001

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 8’de sunulan Hausman (1978) testi sonuçlarına göre, katsayılar arasındaki farkın sistematik olmadığını ifade eden temel hipotez reddedilmiştir. Bu durumda, tesadüfi etkiler tahmincisinin tutarsız olduğuna ve sabit etkiler tahmincisinin tutarlı ve etkin olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 7 ve Tablo 8’de yer alan bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Eşitlik (1)’de tanımlanan denklemin katsayı (parametre) tahminlerinin sabit etkiler tahmincisi vasıtasıyla iki yönlü sabit etkiler modelinden elde edilmesinin mümkün olduğu görülmektedir. Ancak, tahmin edilen sabit etkiler modelinin katsayı tahminlerinin güvenilirliği ve etkinliği açısından değişen varyans, yatay kesit bağımlılık ve otokorelasyon sorunlarını içerip içermediğinin test edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, tahmin edilen sabit etkiler modelinde değişen varyansın varlığını test etmek için Değiştirilmiş Wald testi; yatay kesit bağımlılığın varlığını sınamak için Pesaran (2004) CD testi ve son olarak otokorelasyonun varlığını test etmek için ise Bhargava vd. (1982)’nin Durbin-Watson testi ve Baltagi-Wu (1999)’nun Yerel En İyi Değişmez (LBI) testi kullanılmış ve uygulanan testlerin sonuçlarına Tablo 9’un tanı testleri bölümünde yer verilmiştir. Değiştirilmiş Wald testinin temel hipotezinde değişen varyans sorunu olmadığı; Pesaran CD testinin temel hipotezinde modelde yatay kesit bağımlılık olmadığı ifade edilmektedir. Bhargava vd. (1982)’nin Durbin-Watson testi ile Baltagi-Wu (1999)’nun LBI test istatistiklerinin “2”den küçük olması ise modelde otokorelasyonun varlığına işaret etmektedir. Tablo 9’daki sonuçlara göre, modelde değişen varyans, yatay kesit bağımlılık ve otokorelasyon sorunlarının var olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden, sabit etkiler modelinde değişen varyans, yatay kesit bağımlılığı ve otokorelasyon sorunlarının varlığında dirençli standart hatalar üretebilen Driscoll-Kraay (1998) tahmincisinden yararlanılmış ve Driscoll-Kraay standart hatalarını içeren sabit etkiler modelinin sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Sabit Etkiler Modelinin Sonuçları

Bağımlı Değişken: lnGİ				
Bağımsız Değişkenler	Katsayı	Driscoll-Kraay Dirençli Standart Hatalar	t İstatistiği	Olasılık
lnGSYİH	-1.427549***	0.2957347	-4.83	0.0000
lnENF	0.6252133***	0.1031783	6.06	0.0000
lnDYY	-0.0036965	0.0126569	-0.29	0.7730
lnACK	-0.3419192***	0.1106592	-3.09	0.0060
COVID-19	0.4496914***	0.0674606	6.67	0.0000
Sabit Terim	37.45952***	7.477824	5.01	0.0000
Model Bilgileri				
F İst.	187.82***			
Olasılık (F)	0.0000			
Sabit Etkiler Modelinde Tanı Testleri				
<i>Heteroskedastisite Testi</i>			İstatistik	Olasılık
Değiştirilmiş Wald Testi/Ki-Kare İstatistiği			2023.41***	0.0000
<i>Birimler Arası Korelasyon Testi</i>			İstatistik	Olasılık
Pesaran (2004) CD Testi/CD İst.			-2.929***	0.0034
<i>Otokorelasyon Testi</i>			İstatistik	Olasılık
Mod. Bhargava vd. Durbin-Watson Testi			0.3162	-
Baltagi-Wu (1999) LBI Testi			0.4643	-

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 9'a göre modele ait tahmin sonuçları incelendiğinde, F istatistiği sonuçlarına göre modelin %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Tahmin sonuçlarına göre, lnGSYİH, lnENF, lnACK ve COVID-19 değişkenlerine ait katsayılar istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyüme ve ticari açıklıktaki artışın genç işsizliği azaltıcı etkide bulunduğu, enflasyonun ise genç işsizliği artırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, COVID-19 pandemisinin genç işsizlik üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla modele dahil edilen COVID-19 kukla değişkeni ile genç işsizlik oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguya göre, COVID-19 pandemisinin OECD ülkelerinde genç işsizlik oranında bir artışa neden olduğu sonucu elde edilmektedir. Tahmin sonuçlarına göre, doğrudan yabancı yatırımların ise genç işsizlik oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

5. Sonuç

Genç işsizliği, ekonomik gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun neredeyse tüm toplumların en önemli sorunlarından biri olarak varlığını sürdürmekte ve diğer sosyo-ekonomik sorunları derinleştiren bir etki yaratmaktadır. Bununla birlikte, 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin yarattığı krize koşut olarak gençler arasında daha da ciddi boyutlara ulaşan işsizliğin etkisinin krizden çok daha uzun bir süre görülmeye devam etmesi muhtemeldir. Bu nedenle, genç işsizliği sorunu ile mücadeleye yönelik doğru politikaların oluşturulması ve uygulamaya konulması bakımından genç işsizliğin nedenlerinin tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, ekonomik büyüme, enflasyon, doğrudan yabancı yatırım ve ticari açıklık gibi seçili makroekonomik faktörlerin yanı sıra, COVID-19'un OECD ülkelerinde genç işsizliği üzerine etkileri 2000-2021 yılları arasındaki veriler kullanılarak panel veri analiziyle araştırılmıştır. Elde edilen bulgular, çalışmada oluşturulan modelde yer alan değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisinin varlığını ortaya koymuştur. Ayrıca, ekonomik büyüme ve ticari açıklığın genç işsizlik oranı üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğunu, enflasyonun ise genç işsizlik oranı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Literatürde, ekonomik büyüme ile genç işsizlik

oranları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılan çok sayıda çalışma arasında Ebaidalla (2016), Bayrak ve Tatlı (2018), Hasan ve Sasana (2020) yer almaktadır. Ticari açıklığın genç işsizliğini azalttığı yönünde elde edilen bulgu Choudhry vd. (2012b), Liu vd. (2022) çalışmalarında elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ali ve Almula-Dhanoon (2021)'nin araştırma bulguları da enflasyonun genç işsizliği üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, araştırma kapsamında incelenen dönemde doğrudan yabancı yatırımlardaki artışın genç işsizlik oranı üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Ulaşılan bu bulgu, Mkombe vd. (2021) çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca, COVID-19 pandemisinin genç işsizliği üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla modele dahil edilen COVID-19 kukla değişkeni ile genç işsizlik oranı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu bulguya göre, pandemi OECD ülkelerinde genç işsizlik oranında bir artışa neden olmuştur. Elde edilen bu bulgu, Katris (2021), Rokhim vd. (2023) tarafından yapılan çalışmaları desteklemektedir. Ampirik olarak ulaşılan bu bulgu aynı zamanda beklenen sonuçla da uyumludur. Gerçekten, COVID-19 pandemisi küresel bir sağlık krizine yol açmanın yanı sıra, önemli ekonomik ve sosyal maliyetleri beraberinde getirmiştir. Pandeminin olumsuz sonuçlarından en çok etkilenen kesimler arasında yer alan gençler arasında işsizlik oranları neredeyse tüm OECD ülkelerinde önemli ölçüde artış göstermiştir.

Çalışmada ulaşılan bulgular çerçevesinde gençler arasındaki işsizliği önlemeye yönelik çeşitli politika önerilerinde bulunmak mümkündür. Elde edilen bulgular, OECD ülkelerinin ekonomik büyüme ve ticari açıklık düzeylerinin artırılmasının genç işsizliği ile mücadelede etkili bir politika aracı olarak kullanılabileceğini işaret etmektedir. Fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme ile gençler için yeni iş fırsatlarının yaratılmasını olanaklı kılmanın yanında, genç işgücüne yaratılan yeni işlerin gerektirdiği nitelik ve becerilerin yeterli düzeyde kazandırılmasına yönelik aktif istihdam politikaları önem arz etmektedir. Ayrıca, analiz sonuçlarından elde edilen bulgular ile birlikte pandemi sonrası süreçteki gelişmeler izlendiğinde, pandeminin yol açtığı krize koşut olarak daha da yükselen genç işsizlik oranının OECD genelinde 2022 yılında gerilemesi esasen krizler karşısında hükümetler tarafından alınan önlemlerin önemine dikkat çekmektedir. Nitekim, OECD ülkeleri tarafından pandeminin ortaya çıkardığı sorunlar karşısında gençleri korumaya ve desteklemeye yönelik çeşitli önlemlerin uygulamaya konulduğu görülmektedir. Bu önlemler arasında gençlerin istihdamını teşvik etmek için işe alım sübvansiyonları verilmesi, gençlere yönelik kamu istihdam hizmetlerinin güçlendirilmesi, gençlik stratejilerinin oluşturulması, iş başında öğrenme fırsatlarının ve çıraklık eğitiminin desteklenmesi ve gençlere yönelik acil ve ek gelir desteğinin sağlanması yer almaktadır. Ancak, pandemi sonrası toparlanma süreci bakımından OECD'ye üye ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Genç işsizlik oranları bazı OECD ülkelerinde halen pandemi öncesi düzeylerden de yüksek olmayı sürdürmektedir. Dolayısıyla, krizin genç işgücüne yönelik olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla alınan önlemlerin artırılması ve kapsam bakımından OECD ülkeleri geneline yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Aksi takdirde, pandeminin yol açtığı kriz ile birlikte daha da ağırlaşan genç işsizliği sorununun olumsuz yansımalarının çok daha uzun bir süre görülmesi muhtemeldir.

Son olarak, bu çalışma kapsamında her ne kadar genç işsizliği üzerinde seçili makroekonomik faktörlerin ve pandeminin etkisi çözümlenmeye çalışılsa da genç işsizliğini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu faktörlerin de dikkate alındığı gelecekteki araştırmalar gençlerin işgücü piyasasındaki durumunun iyileştirilmesinde önemli çıkarımlarda bulunulmasını sağlayabilecektir.

Kaynakça

- Ali, M.S. & Almula-Dhanoon, M.D.Y. (2021). Determinants of youth unemployment in arab countries. *Tikrit Journal of Administration and Economics Sciences*, 17(54), 416-429.
- Ali, S., Yusop, Z., Kaliappan, S. R. & Chin, L. (2020). Trade-induced unemployment in labor-abundant and capital-abundant oic countries: asymmetric evidence from quantile-on-quantile regression. *International Economic Journal*, 34(4), 682-702.
- Ali, S., Yusop, Z., Kaliappan, S. R., Chin, L. & Meo, M. S. (2022). Impact of trade openness, human capital, public expenditure and institutional performance on unemployment: evidence from oic countries. *International Journal of Manpower*, 43(5), 1108-1125.
- Awad, A. (2019). Economic globalisation and youth unemployment-evidence from african countries. *International Economic Journal*, 33(2), 252-269.
- Baltagi, B. H. & Wu, P. X. (1999). Unequally spaced panel data regressions with ar(1) disturbances. *Econometric Theory*, 15(6), 814-823.
- Baltagi, B. H. (2005). *Econometric analysis of panel data*. Third Edition, England: John Wiley and Sons.
- Bayrak, R. & Tatli, H. (2018). The determinants of youth unemployment: a panel data analysis of oecd countries. *The European Journal of Comparative Economics*, 15(2), 231-248.
- Bhargava, A., Franzini, L. & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The Review of Economic Studies*, 49(4), 533-549.
- Bruno, G.S.F., Choudhry Tanveer, M., Marelli, E. & Signorelli, M. (2017). The short-and long-run impacts of financial crises on youth unemployment in oecd countries. *Applied Economics*, 49(34), 3372-3394.
- Choudhry, M., Marelli, E. & Signorelli, M. (2012a). Key determinants of youth unemployment in oecd countries. 3 Ocak 2023 tarihinde <https://www.semanticscholar.org/paper/Key-Determinants-of-Youth-Unemployment-in-OECD-Choudhry-Marelli/e848ae3c3c206ee6a6d03c7961e6daae39285916> adresinden erişildi.
- Choudhry, M. T., Marelli, E. & Signorelli, M. (2012b). Youth unemployment rate and impact of financial crises. *International Journal of Manpower*, 33(1), 76-95.
- Driscoll, J. C. & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of Economics and Statistics*, 80(4), 549-560.
- Ebaidalla, E. M. (2015). *Do icts reduce youth unemployment in mena countries?*. Working Paper No. 964. Giza: Economic Research Forum.
- Ebaidalla, E. M. (2016). Determinants of youth unemployment in oic member states: a dynamic panel data analysis. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 37(2), 81-102.
- Ekin, N. (1980). Gençlerin işsizlik sorunu. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (18), 39-50.
- Greene, W. (2000). *Econometric analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
- Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve avrupa birliği'ne üye ülkelerde uygulanan genç istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(1), 63-79.
- Güriş, S., Çağlayan Akay, E. & Güriş, B. (2017). *EViews ile temel ekonometri*. 3. Basım, İstanbul: Der Yayınları.
- Güvenoğlu, H. & Bayır, M. (2020). Genç işsizliği etkileyen faktörlere ilişkin ampirik bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2),19-36.
- Hasan, Z. & Sasana, H. (2020). Determinants of youth unemployment rate in asean. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 9(3), 6687-6691.
- Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica*, 46(6), 1251-1271.
- Ihensekhien, O.A & Aisien, L.N. (2019). Growth-youth unemployment nexus in upper-middle-income countries in sub saharan africa. *Turkish Economic Review*, 6(1), 62-76.
- ILO. (2011). *Tackling youth employment challenges: an overview of possible actions and policy considerations*. Turin: International Training Centre of the ILO.
- ILO. (2020). *ILO monitor: COVID-19 and the world of work. Fourth edition updated estimates and analysis*. Geneva: International Labour Office.
- ILO. (2022). *Global employment trends for youth 2022: investing in transforming futures for young people*. Geneva: International Labour Office.

- ILO. (2023). *World employment and social outlook: trends 2023*. Geneva: International Labour Office.
- Kang, Y. D. (2021). Determinants of youth unemployment: empirical analysis of oecd and eu member countries. *Journal of Economic Development*, 46(3), 111-133.
- Katris, C. (2021). *Unemployment and covid-19 impact in greece: a vector autoregression (var) data analysis*. 17 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mdpi.com/2673-4591/5/1/41> adresinden erişildi.
- Kılınç, E. C. (2021). Covid-19 salgını ve işsizlik oranları ilişkisi: oecd ülkeleri örneği. *KAÜİİBFD*, 12(24), 922-945.
- Kukaj, H., Nimani, A. & Usaj, V. (2022). Foreign direct investment, economic growth, and unemployment: evidence from developing countries. *Journal of Governance and Regulation*, 11(2), 293-300.
- Lai, H., Khan, Y. A., Thaljaoui, A., Chamam, W. & Abbas, S. Z. (2021). COVID-19 pandemic and unemployment rate: a hybrid unemployment rate prediction approach for developed and developing countries of asia. 13 Şubat 2023 tarihinde <https://link.springer.com/article/10.1007/s00500-021-05871-6> adresinden erişildi.
- Liang, X., Rozelle, S. & Yi, H. (2022). The impact of covid-19 on employment and income of vocational graduates in china: evidence from surveys in january and july 2020. *China Economic Review*, 75, 1-21.
- Liotti, G. (2020). Labour market flexibility, economic crisis and youth unemployment in italy. *Structural Change and Economic Dynamics*, 54, 150-162.
- Liu, Z., Ngo, T. Q., Saydaliev, H. B., He, H. & Ali, S. (2022). How do trade openness, public expenditure and institutional performance affect unemployment in oic countries? evidence from the dce approach. *Economic Systems*, 46(4), 1-15.
- Meyer, D. F. (2017). An analysis of the short and long-run effects of economic growth on employment in south africa. *International Journal of Economics and Finance Studies*, 9(1), 177-193.
- Michael, E. & Geetha, C. (2020). Macroeconomic factors that affecting youth unemployment in malaysia. *Malaysian Journal of Business and Economics*, 7(2), 181-181.
- Mkombe, D., Tufa, A. H., Alene, A. D., Manda, J., Feleke, S., Abdoulaye, T. & Manyong, V. (2021). The effects of foreign direct investment on youth unemployment in the southern african development community. *Development Southern Africa*, 38(6), 863-878.
- Montenovo, L., Jiang, X., Lozano-Rojas, F., Schmutte, I.M., Simon, K.I., Weinberg, B. A. & Wing, C. (2020). *Determinants of disparities in covid-19 job losses*. Working Paper No. 27132. Cambridge: NBER Publications.
- Moulton, B. R. & Randolph, W. C. (1989). Alternative tests of the error components model. *Econometrica*, 57(3), 685-693.
- Murat, S. & Şahin, L. (2011). Nedenleri ve sonuçları bakımından gençler arasında yaygınlaşan işsizlik. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (44), 1-48.
- O'Higgins, N. (1997). The challenge of youth unemployment. *International Social Security Review*, 50(4), 63-93.
- OECD. (2021). *OECD employment outlook 2021: navigating the covid-19 crisis and recovery*. Paris: OECD Publishing. 8 Ocak 2023 tarihinde https://read.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2021_5a700c4b-en#page4 adresinden erişildi.
- OECD. (2022). *OECD employment outlook 2022: building back more inclusive labour markets*.
- Paris: OECD Publishing. 11 Eylül 2023 tarihinde https://read.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2022_1bb305a6-en#page2 adresinden erişildi.
- OECD. 6 Şubat 2023 tarihinde <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=STLABOUR#> adresinden erişildi.
- Pesaran, M.H. (2004). *General diagnostic tests for cross section dependence in panels*. IZA Discussion Paper No. 1240. Bonn: IZA Institute of Labor Economics.
- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22, 265-312.
- Pesaran, M. H., Ullah, A. & Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted lm test of error cross-section independence. *The Econometrics Journal*, 11(1), 105-127.
- Rokhim, F., Novianti, T. & Anggraeni, L. (2023). The effect of investment on youth unemployment rate in indonesia. *International Journal of Scientific Research & Engineering Trends*, 9(1), 76-84.
- Siddiqa, A. (2021). Determinants of unemployment in selected developing countries: a panel data analysis. *Journal of Economic Impact*, 3(1), 19-26.
- Singh, N.B. & Lee, Y. (2023). An analysis of factors affecting malaysia's youth unemployment rate. *International Journal of Management, Finance and Accounting*, 4(1), 68-86.

- Su, C. W., Dai, K., Ullah, S. & Andlib, Z. (2022). Covid-19 pandemic and unemployment dynamics in european economies. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 35(1), 1752-1764.
- Syafri, S.S., Nikensari, S. I. & Zahra, S.F. (2022). The effect of economic growth, inflation, and pandemic covid-19 as control variable on unemployment in indonesia 2018-2021. *International Journal of Current Economics & Business Ventures*, 2(1), 73-83.
- Tanaya, O. & Suyanto (2023). Investigating the role of foreign direct investment on youth unemployment rate in indonesia. *Binus Business Review*, 14(2), 121-131.
- Tomić, I. (2018). What drives youth unemployment in europe? economic vs non-economic determinants. *International Labour Review*, 157(3), 379-408.
- Verick, S. S. (2023). The challenge of youth employment: new findings and approaches. *The Indian Journal of Labour Economics*, 66(2), 421-437.
- Wen, L.L., Misiran, M., Sapiri, H., Supadi, S.S. & Yusof, Z.M. (2022). Quantitative assessment of unemployment among youths in malaysia. *Malaysian Journal of Fundamental and Applied Sciences*, 18(5), 530-540.
- Westerlund, J. (2008). Panel cointegration tests of the fisher effect. *Journal of Applied Econometrics*, 23(2), 193-233.
- Yelwa, M., David, O.O.K. & Awe, E. O. (2015). Analysis of the relationship between inflation, unemployment and economic growth in nigeria: 1987-2012. *Applied Economics and Finance*, 2(3), 102-109.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2020a). *Panel veri ekonometrisi stata uygulamalı*. Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2020b). *Panel zaman serileri analizi stata uygulamalı*. 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Zielinski, M. (2022). The effect of the covid-19 pandemic on the labor markets of the visegrad countries. *Sustainability*, 14(12), 1-20.
- Zribi, T.E.G., Temmi, H. & Zrelli, N. (2014). Can labor market flexibility affect unemployment? a panel data analysis. *Journal of Human Resources Management and Labor Studies*, 2(1), 17-40.
- Zulfa Azhar, N. (2023). The impact of foreign direct investment, economic growth, trade, and covid-19 on unemployment: evidences from mena. *Muslim Business and Economics Review*, 2(1), 125-141.

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Yasemin ARI KOVANCI (%100)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Yasemin ARI KOVANCI (100%)
